

Γιώργος Αλογοσκούφης,
Καθηγητής Οικονομικής Επιστήμης
www.alogoskoufis.gr

1η Οκτωβρίου 2020

Οικονομική Ιστορία της Ελλάδας (1225)

Το μάθημα *Οικονομική Ιστορία της Ελλάδας*, προσφέρεται στους προπτυχιακούς σπουδαστές του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, ως μάθημα επιλογής του 3ου Εξαμήνου του Προγράμματος Σπουδών.

Κεντρικός άξονας του μαθήματος είναι η μελέτη της πορείας μετασχηματισμού και ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας από τον 19ο αιώνα ως τον 21ο αιώνα, καθώς και η μελέτη των προκλήσεων και των κρίσεων που αντιμετώπισε η ελληνική οικονομία σε αυτή την πορεία.

Διερευνώνται οι κύριοι προσδιοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης της οικονομίας και δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στο ρόλο των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών παραμέτρων και θεσμών, καθώς και στις επιπτώσεις του διεθνούς περιβάλλοντος και της κυβερνητικής οικονομικής πολιτικής.

Αφού περιγραφεί η εξέλιξη της οικονομίας στην ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, με έμφαση στην πορεία των κύριων μακροοικονομικών μεγεθών και των εθνικών, κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών εξελίξεων και θεσμών από τον 19ο αιώνα έως σήμερα, επικεντρωνόμαστε σε τέσσερα κεντρικά ζητήματα:

Πρώτον, στις διαρθρωτικές μεταλλάξεις τις οποίες υπέστη η ελληνική οικονομία, από μία κατά βάση γεωργική οικονομία στο 19ο αιώνα, σε μία μεταβιομηχανική οικονομία υπηρесиών στον 21ο αιώνα.

Δεύτερον, στη σχέση μεταξύ δημοσιονομικών εξελίξεων και νομισματικής πολιτικής, τόσο σε περιόδους πολέμων όσο και σε ειρηνικές περιόδους.

Τρίτον, στη σχέση μεταξύ της ενσωμάτωσης της ελληνικής οικονομίας στο διεθνές οικονομικό και νομισματικό σύστημα, εξωτερικού δανεισμού και των περιοδικών χρηματοπιστωτικών και συναλλαγματικών κρίσεων τις οποίες βίωσε η ελληνική οικονομία.

Τέταρτον, στις αλληλεξαρτήσεις μεταξύ πολιτεύματος, ποιότητας των κοινωνικών και οικονομικών θεσμών, αποτελεσματικότητας του κράτους και πορείας της οικονομίας.

Το υλικό του μαθήματος αναρτάται στο eclass του ΟΠΑ *Οικονομική Ιστορία της Ελλάδος*, και στον γενικότερα προσβάσιμο ειδικό ιστότοπο του μαθήματος στο,

<https://economichistorygreece.net>

Διάρθρωση Διαλέξεων Μαθήματος

1. Εισαγωγή

Μια πρώτη επισκόπηση της εξέλιξης της οικονομίας στην ιστορία της νεώτερης Ελλάδας, με έμφαση στην πορεία των κύριων μακροοικονομικών μεγεθών και των πολιτικών, οικονομικών και θεσμικών εξελίξεων από τον 19ο αιώνα έως σήμερα.

2. Από τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας στη Μεγάλη Ιδέα

Οικονομική Διάρθρωση και Δραστηριότητα στον Ελλαδικό Χώρο στις αρχές του 19ου Αιώνα. Τα Οικονομικά του Αγώνα της Ανεξαρτησίας (1821-1827). Ο Καποδίστριας και η Συγκρότηση του Κράτους και των Οικονομικών Θεσμών (1827-1831). Η Βασιλεία του Όθωνα, η Ελληνική Οικονομία και η Μεγάλη Ιδέα (1832-1862).

3. Προσπάθειες Μετασχηματισμού, Πτώχευση και Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος (1863-1898)

Βασιλευόμενη Δημοκρατία και Πολιτικές Μεταρρυθμίσεις. Δημοσιονομικές Ανισορροπίες και Νομισματική Αστάθεια (1863-1879). Εξωτερικός Δανεισμός, Πτώχευση και Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος 1880-1898. Οι Εξελίξεις στην Διάρθρωση της Παραγωγής και τις Εξαγωγές κατά τον 19ο αιώνα.

4. Εθνικοί Θρίαμβοι, Διχασμός και το Τέλος της Μεγάλης Ιδέας, 1899-1922

Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος, Σταθεροποίηση και Ανάκαμψη (1901-1911). Πολιτικές Εξελίξεις, το Κίνημα στο Γουδί και ο Ελευθέριος Βενιζέλος (1910-1911). Ο Θρίαμβος των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1913). Ο Εθνικός Διχασμός, η Μικρασιατική Εκστρατεία και το Τέλος της Μεγάλης Ιδέας (1914-1922).

5. Πολιτική Αστάθεια, Πτώχευση και Οικονομική Ανάκαμψη, 1923-1939

Πολιτική Αστάθεια (1923-1940). Οικονομική Αποσταθερόποίηση, Ένταξη στον Κανόνα Χρυσού και 'Πτώχευση' (1923-1932). Η Δραχμή στη Ζώνη Επιρροής της Στερλίνας, οι Συναλλαγματικοί Περιορισμοί και η Ανάκαμψη. Τα Σύννεφα του Πολέμου και η Ελληνική Οικονομία (1938-1940).

6. Πόλεμος, Κατοχή και Εμφύλιος, 1940-1949

Η Εμπλοκή της Ελλάδας στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (1940-1941). Η Κατοχή και η Ληλασία της Ελλάδας (1941-1944). Απελευθέρωση, Δεκεμβριανά και Οικονομική Κατάρρευση (1944). Υπερπληθωρισμός και Προσπάθειες Σταθεροποίησης (1944-1946). Η Κλιμάκωση του Εμφυλίου Πολέμου (1946-1949). Το Δόγμα Truman, το Σχέδιο Marshall και το τέλος του Εμφυλίου (1947-1949).

7. Η Ανασυγκρότηση και το Ελληνικό Οικονομικό 'Θαύμα', 1950-1973

Το Πολιτικό Σύστημα μετά το Τέλος του Εμφυλίου Πολέμου. Από τις Κυβερνήσεις του Κέντρου στον Ελληνικό Συναγερμό. Δημοσιονομική και Νομισματική Σταθεροποίηση (1951-1952). Υποτίμηση και Νομισματική Μεταρρύθμιση (1953-1954). Η Σύνδεση Δραχμής Δολαρίου (1953-1973). Η Οκταετία Καραμανλή (1955-1963). Από τις Κυβερνήσεις του Κέντρου στη Δικτατορία (1963-1967). Η Επταετής Δικτατορία (1967-1974). Το Ελληνικό Οικονομικό 'Θαύμα' (1950-1973). Η κατάρρευση του Bretton Woods, η Κρίση του Πετρελαίου και η Άνοδος του Πληθωρισμού.

8. Από τη Μεταπολίτευση ως την Ένταξη στην Ευρωζώνη (1974-1999)

Η Μεταπολίτευση του 1974 και η Σημασία της. Η Ελληνική Οικονομία από τη Μεταπολίτευση έως την Ένταξη στην ΕΟΚ (1974-1981). Αποσταθεροποίηση και Στασιμοπληθωρισμός (1981-1989). Αλλαγή Πορείας και Προσπάθειες Προσαρμογής (1990-1993). Τα Προγράμματα Σύγκλισης και η Ατελέσφορη Προσαρμογή (1993-1999).

9. Το Ευρώ, η Οικονομική Ευφορία και η Μεγάλη Κρίση

Ένταξη στην Ευρωζώνη. Οικονομική Ευφορία και Εξωτερικός Δανεισμός (2000-2007). Από την Ευφορία στη Διεθνή Κρίση και τα Μνημόνια (2008-2010). Η Μεγάλη Κρίση (2010-2018).

10. Ο Μετασχηματισμός της Ελληνικής Οικονομίας: Από τη Γεωργία, στη Βιομηχανία και στην Οικονομία των Υπηρεσιών

Ο ρόλος της γεωργίας από τον 19ο στον 21ο αιώνα. Η εξέλιξη της βιομηχανικής και γενικότερης αναπτυξιακής πολιτικής και η άνοδος και η πτώση της ελληνικής βιομηχανίας. Ο ρόλος της εμπορικής

ναυτιλίας. Η άνοδος του τουρισμού. Η επέκταση της κρατικής οικονομικής δραστηριότητας και οι επιπτώσεις της στην οικονομία. Αποκρατικοποιήσεις και απελευθέρωση της οικονομίας.

11. Νόμισμα, Τράπεζες και Δημόσια Οικονομικά

Το νόμισμα και οι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί. Η Χρηματοδότηση των Δημοσίων Δαπανών, η Νομισματική Πολιτική και ο Πληθωρισμός. Η Εξέλιξη του Ελληνικού Νομισματικού Συστήματος κατά τον 19ο Αιώνα. Δημοσιονομικά Ελλείμματα, 'Πτώχευσεις' και Παύσεις της Μετατρεψιμότητας του Νομίσματος κατά τον 19ο Αιώνα. Νομισματικές Εξελίξεις από τους Βαλκανικούς Πολέμους ως τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η Κατοχή, ο Εμφύλιος και οι Νομισματικές Μεταρρυθμίσεις. Από το Bretton Woods στην Πολιτική της Διολίσθησης και της Νομισματικής Αποσταθεροποίησης. Η Ελλάδα στην Ευρωζώνη: Από την Ευφορία στην Κρίση.

12. Η Παγκοσμιοποίηση, ο Εξωτερικός Δανεισμός και οι Κρίσεις

Εξωτερικός Δανεισμός και 'Πτώχευσεις'. Διαφορές μεταξύ Αναπτυγμένων και Αναπτυσσομένων Οικονομιών. Κρίσεις Εξωτερικού Χρέους. Η Ελλάδα και οι Διεθνείς Νομισματικοί Θεσμοί κατά τον 19ο Αιώνα. Τα Δάνεια της Ανεξαρτησίας, το Δάνειο του Όθωνα και οι Πρώτες 'Πτώχευσεις'. Η 'Πτώχευση' του 1893 και ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος. Η Ελλάδα και οι Διεθνείς Νομισματικοί Θεσμοί κατά τον 20ο Αιώνα. Ο Κανόνας Χρυσού-Συναλλάγματος και η 'Πτώχευση' του 1932. Η Ένταξη στην Ευρωζώνη και ο Εξωτερικός Δανεισμός. Οι Δημοσιονομικοί και Νομισματικοί Θεσμοί της Ευρωζώνης. Η Ελλάδα και η Κρίση των Χωρών της Περιφέρειας της Ευρωζώνης. Ομοιότητες και Διαφορές της Κρίσης της Ευρωζώνης με τις Κρίσεις της Λατινικής Αμερικής και την Ασιατική Κρίση.

13. Οι Θεσμοί, το Πολίτευμα και το Κράτος στη Διαδικασία της Ανάπτυξης

Η Σημασία των Θεσμών. Το Σύνταγμα, οι Νόμοι και η Οικονομία. Τα Τοπικά Πολιτεύματα και τα Συντάγματα των Επαναστατημένων Ελλήνων. Ο Καποδίστριας και η Αναστολή του Συντάγματος του 1827. Ο Όθων, η Απόλυτη Μοναρχία και η Κοινωνική Δομή της Ελλάδας. Το Σύνταγμα του 1844. Το Σύνταγμα του 1864. Πολιτικοί, Κοινωνικοί και Οικονομικοί Μετασχηματισμοί μετά το 1864. Από το Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο στη Θεσμική και Οικονομική Ανασυγκρότηση. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, η Συνταγματική Αναθεώρηση του 1911 και οι Θεσμικές Μεταρρυθμίσεις. Ο Εθνικός Διχασμός και οι Συνέπειές του. Το Σύνταγμα του 1927. Το Σύνταγμα του 1952. Το Σύνταγμα του 1975. Οι Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Επιπτώσεις της Μεταπολίτευσης. Η Ένταξη στην ΕΕ και οι Θεσμικές, Πολιτικές και Οικονομικές Αδυναμίες της Ελλάδας.

14. Η Κρίση της Πανδημίας και οι Προοπτικές για το Μέλλον

Η κρίση της Πανδημίας και οι Συνέπειές της. Μεταρρυθμίσεις και Οικονομική Ανάκαμψη.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

- Αλογοσκούφης, Γ. (1996), “Οι Δύο Όψεις του Ιανού: Θεσμοί, Οικονομική Ανάπτυξη και Ισοζύγιο Πληρωμών στην Ελλάδα”, στο Αλογοσκούφης Γ. και Κολλίντζας Τ., (επιμέλεια), *Οικονομική Ανάπτυξη: Η Ελληνική Εμπειρία*, στη σειρά, *Μελέτες Οικονομικής Πολιτικής*, Αθήνα, Ινστιτούτο Μελετών Οικονομικής Πολιτικής, σελ. 25-63.
- Αλογοσκούφης, Γ. και Λαζαρέτου, Σ. (1997), *Η Δραχμή: Από το Φοίνικα στο Ευρώ*, (2η έκδοση, 2002), Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
- Αλογοσκούφης, Γ. (2013), “Η Ελλάδα και η Παγκόσμια Οικονομία”, Κεφ. 27 στο Αλογοσκούφης, Γ., *Διεθνής Οικονομική και Παγκόσμια Οικονομία*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- Ανδρεάδης, Α. Μ. (1938-1940), *Εργα*, (Τόμος 1 (1938), *Ελληνική Οικονομική και Δημοσιονομική Ιστορία*, Τόμος 2 (1939), *Μελέται Επί της Συγχρόνου Ελληνικής Δημοσίας Οικονομίας*, Τόμος 3 (1940), *Ανάλεκτα*), Νομική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών, Αθήνα.
- Βερέμης, Θ. και Κολιόπουλος, Γ. (2006), *Ελλάς: Η Σύγχρονη Συνέχεια*, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα.
- Δερτιλής, Γ. Β. (2004), *Ιστορία του Ελληνικού Κράτους, 1830-1920*, (Τόμος Α και Β), Εθνική Τράπεζα, Αθήνα.
- Καλαφάτης, Θ. και Πρόντζας, Ε. (2011), *Οικονομική Ιστορία του Ελληνικού Κράτους*, (Τόμος 1, 2 και 3), Τράπεζα Πειραιώς, Αθήνα.
- Καλύβας, Σ. Ν. (2015), *Καταστροφές και Θριάμβοι: Οι 7 Κύκλοι της Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας*, Εκδόσεις Παπαδόπουλος, Αθήνα.
- Clogg, R. (1995), *Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας, 1770-2013*, (3η Έκδοση 2015), Εκδόσεις Κάτοπτρο, Αθήνα.
- Κωστής, Κ. (2015), *Τα Κακομαθημένα Παιδιά της Ιστορίας*, Εκδόσεις Παττάκη, Αθήνα.
- Κωστής, Κ. (2019), *Ο Πλούτος της Ελλάδας*, Εκδόσεις Παττάκη, Αθήνα.
- Κωστής, Κ. και Πετμεζάς, Σ. (2006), *Η Ανάπτυξη της Ελληνικής Οικονομίας τον 19ο Αιώνα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα.
- Λαζαρέτου, Σ. (2013), *Από την Πτώχευση στην Ύφεση: Ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος του 1898 στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- Πατρώνης, Β. (2015), *Ελληνική Οικονομική Ιστορία*, Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Αθήνα.
- Φραγκιάδης, Α. (2007), *Ελληνική Οικονομία, 19ος-20ος Αιώνας*, Εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα.
- Χατζιωάννου, Μ. Χ. (2013), *Το Προπατορικό Χρέος: Τα Δάνεια της Εθνικής Ανεξαρτησίας της Ελλάδας*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.